

PRZEGLĄD WYBORCZY



Biuletyn informacyjny

3-4/2012



Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

ISSN 1507-983X

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

00-902 Warszawa, ul. Wiejska 10

Opracowanie - Alicja Kicińska oraz zespół w Krajowym Biurze Wyborczym

Redakcja – Kazimierz Wojciech Czaplicki, Szef Biura

Skład komputerowy – Elżbieta Cieślak

Oddano do druku – maj 2012 r.

*Przy wykorzystaniu informacji zawartych w „Przeglądzie wyborczym” Krajowe Biuro
Wyborcze będzie wdzięczne za każdorazowe wskazanie źródła informacji.*

Oficjalna strona Państwowej Komisji Wyborczej w Internecie

www.pkw.gov.pl

SPIS TREŚCI	Str.
* Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej	4
* Stanowisko do Raportu OBWE/ODIHR w sprawie wyborów parlamentarnych w dniu 9 października 2011 r.	4
* Informacja o wydatkach na wybory	18
* Sprawozdania finansowe partii politycznych	19
* Uchwały i wyjaśnienia	21
* Wybory samorządowe i referenda lokalne w trakcie kadencji	28
* Współdziałanie i wymiana doświadczeń	29

POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

Państwowa Komisja Wyborcza odbyła 7 posiedzeń w dniach 5, 12, 19 i 26 marca oraz 2, 16, 23 kwietnia 2012 r. Odbyła ponadto w dniu 20 kwietnia 2012 r. w Wilnie, w ramach wymiany doświadczeń wspólną Konferencję z Centralną Komisją Wyborczą Litwy.

- * W związku z upływem kadencji komisarzy wyborczych w Ciechanowie, Nowym Sączu i w Warszawie Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie art. 166 § 3 ustawy Kodeks wyborczy, powołała na funkcję komisarzy wyborczych na kadencję w latach 2012-2017: sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego Andrzeja Kubę – na Komisarza Wyborczego w Ciechanowie; sędziego Sądu Okręgowego w Nowym Sączu Tadeusza Piesowicza – na Komisarza Wyborczego w Nowym Sączu; sędziego Sądu Okręgowego w Warszawie Dorotę Jadwigę Tyrałę – na Komisarza Wyborczego w Warszawie.
- * Przygotowania i przebieg wyborów do Sejmu i do Senatu RP przeprowadzonych w dniu 9 października 2011 r. obserwowała Misja Oceny Wyborów OBWE/ODIHR. Wyniki i ustalenia z obserwacji zostały ujęte w sporządzonym przez Misję Raportie Oceny Wyborów, który jest dostępny na stronie internetowej pkw.gov.pl. Państwowa Komisja Wyborcza odniosła się do ustaleń Raportu na posiedzeniu w dniu 12 marca br., na które zostali zaproszeni i uczestniczyli przedstawiciele Misji. Komisja ustaliła następnie i przekazała Misji OBWE poniższe stanowisko Raportu (ZPOW-071-5/12).
„Państwowa Komisja Wyborcza, w związku z opublikowanym na stronie internetowej Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka ODIHR /OBWE raportem Misji oceniającej wybory do Sejmu RP i do Senatu RP przeprowadzone w dniu 9 października 2011 r. oraz w nawiązaniu do ustaleń ze spotkania Komisji z przedstawicielami Misji w dniu 12 marca br., przedstawia uwagi i wnioski do Raportu Misji Oceny Wyborów (zwanego dalej „Raportem”).

I. Uwagi ogólne

1. Zgłoszone przez Misję spostrzeżenia, zarzuty i wnioski dotyczą nie tylko prawa i procedury wyborczej, ale także innych instytucji i dziedzin spoza sfery

właściwości i działania Państwowej Komisji Wyborczej; do tych kwestii Komisja nie będzie się zatem odnosić. Jednocześnie Komisja zauważa, że przedstawione przez Misję uwagi nie zawsze są uzasadnione, co należy wiązać zapewne z nieścisłościami tłumaczenia tekstu bądź też nieścisłymi wypowiedziami rozmówców. W „Raporcie” występują ustalenia i uwagi dwojakiego rodzaju: o charakterze ustrojowo-politycznym, które pozostają poza gestią Państwowej Komisji Wyborczej oraz legislacyjne i techniczno-organizacyjne, które mogą być wykorzystane w procesie doskonalenia prawa wyborczego i praktyki jego stosowania.

2. W „Raporcie” w częściach I – III zawarte są ogólne informacje dotyczące m. in. powołania Misji Oceny Wyborów, trybu jej pracy oraz odwoływanie się do wyborów przeprowadzonych w Polsce w roku 2007 (wybory do Sejmu RP i do Senatu RP) oraz w roku 2010 (wybory Prezydenta RP). Do tych informacji Państwowa Komisja Wyborcza uwag nie zgłasza.

II. Uwagi i wnioski o charakterze merytorycznym

A. System wyborczy i ramy prawne (część IV „Raportu”)

1. Stanowisko, że niezależni kandydaci nie mogą samodzielnie startować w wyborach do Sejmu odnosi się do samej istoty systemu wyborczego i ustroju politycznego, który ma swoje umocowania w Konstytucji RP (art. 96 ust. 2 – wybory do Sejmu są proporcjonalne), co determinuje, że okręgi są wielomandatowe, obowiązują progi wyborcze. Zagadnienie to ma charakter polityczny.
2. Należy zgodzić się z poglądem, że późne wprowadzenie zmian do ustawodawstwa wyborczego podważa stabilność prawa wyborczego. Problem ten był wielokrotnie podnoszony w orzeczeniach Trybunału Konstytucyjnego (np. wyrok z dnia 3 listopada 2006 r. sygn. akt K 31/06; z dnia 20 lipca 2011 r. sygn. akt K 9/11).
3. Polskie prawo wyborcze generalnie nie ogranicza praw wyborczych osób ze względu na niepełnosprawność umysłową. Prawa wybierania nie mają bowiem osoby ubezwłasnowolnione – niezależnie od przyczyny – prawomocnym orzeczeniem sądu. Jest to – obok pozbawienia praw publicznych oraz pozbawienia praw wyborczych – jedna z trzech konstytucyjnie określonych przesłanek

pozbawienia podstawowych uprawnień obywatelskich. Zgodnie z art. 62 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej „prawo wybierania nie przysługuje osobom, które prawomocnym orzeczeniem sądowym są ubezwłasnowolnione...”. Samo zaś orzekanie o ubezwłasnowolnieniu (formy, przesłanki i procedura) jest określone przez Kodeks cywilny oraz Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie w sprawach dotyczących ubezwłasnowolnienia wszczyna się wyłącznie na wniosek, przy czym krąg uprawnionych do wystąpienia z wnioskiem jest bardzo ograniczony (małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo, a także przedstawiciel ustawowy oraz prokurator). Przytoczyć tu też należy wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 czerwca 2007 r. sygn. akt K 28/05, w którym Trybunał stwierdził: „Odebranie osobom ubezwłasnowolnionym wskazanych praw politycznych [przykładowo osoby takie nie mają czynnego prawa wyborczego oraz prawa udziału w referendum (art. 62 ust. 2 Konstytucji)] wynika z założenia, że osoby, które z powodu choroby umysłowej, upośledzenia lub innych zaburzeń psychicznych nie mogą samodzielnie i racjonalnie kierować swoim postępowaniem i decydować o swoich sprawach osobistych nie powinny również mieć wpływu na rozstrzyganie spraw publicznych dotyczących dobra wspólnego, na kierowanie sprawami państwa i wspólnot samorządowych. Nie stanowi ono niedopuszczalnej dyskryminacji osób ubezwłasnowolnionych (art. 32 Konstytucji) ani też nie jest sprzeczne z generalną zasadą powszechności dostępu obywateli polskich do praw politycznych.”.

4. Nie można zgodzić się z postulatem, że osoba pozbawiona praw publicznych, może być pozbawiona praw wyborczych tylko wówczas, gdy zachodzi związek między popełnionym przestępstwem a „kwestiami związanymi z wyborami i instytucjami demokratycznymi”. Sądowa kara pozbawienia praw publicznych jest fakultatywną i wymierzaną w razie skazania za najcięższe przestępstwa, popełnione z motywów zasługujących na szczególne potępienie. Trzeba też podkreślić, iż konstytucyjne prawo wybierania (art. 62 ust. 2 Konstytucji) łączone jest z prawem wybieralności (prawem do kandydowania i bycia wybranym). Ograniczenie pozbawienia praw wyborczych w ramach pozbawienia praw publicznych wyłącznie do sytuacji popełnienia przestępstwa „w kwestiach

związanych z wyborami i instytucjami demokratycznymi” mogłoby prowadzić do udziału w wyborach (prawo do głosowania i prawo do kandydowania) osób osadzonych w zakładach karnych na wieloletnie kary pozbawienia wolności, ale których czyny w odczuciu społecznym zasługują na szczególne potępienie, także z przyczyn moralnych i etycznych, chociaż nie byłyby związane z wyborami.

5. To, że Kodeks wyborczy nie reguluje wprost uprawnień krajowych organizacji do obserwowania wyborów nie oznacza, iż organizacje te są pozbawione możliwości takiego działania w toku procesu wyborczego.

B. Administracja wyborcza (część V „Raportu”)

1. Państwowa Komisja Wyborcza korzysta w szerokim zakresie i w różnych formach z możliwości wymiany i dzielenia się doświadczeniami z wyborów. Nie są to tylko spotkania, narady czy konferencje powyborcze z udziałem urzędników administracji wyborczej, ale również działalność publikacyjna, służąca upowszechnianiu informacji i wniosków dotyczących zarówno prawa wyborczego, jak i praktyki jego stosowania. Wskazać tu można przykładowo wydawnictwa specjalne Państwowej Komisji Wyborczej opracowywane po każdym wyborach, w których prezentowane są zarówno dobre wzorce z procesu wyborczego, jak i niedociągnięcia czy nieprawidłowości wraz ze wskazaniem sposobu uniknięcia ich w przyszłości.
2. Postulat wprowadzenia standardowego formatu zaświadczeń o prawie do głosowania zasługuje na uwagę, jako że ujednoczenie formatu zaświadczeń mogłoby ułatwić weryfikację ich autentyczności. Państwowa Komisja Wyborcza mając na uwadze zapewnienie bezpieczeństwa posługiwania się tymi zaświadczeniami sugerowała, na etapie określania wzoru zaświadczenia, wprowadzenie jakiejś formy oznakowania, które utrudniłoby sfalszowanie tych dokumentów. Propozycja ta nie została jednakże wówczas przyjęta przez organ administracji rządowej upoważniony do wydania aktu wykonawczego określającego m. in. wzór zaświadczenia.
3. Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje od wielu lat starania na rzecz poszerzania możliwości udziału w wyborach tych wyborców, którzy ze względu na stan zdrowia lub wiek nie mogą osobiście stawić się w lokalu wyborczym.

Komisja ma również świadomość, że istniejący stan prawny nie jest w pełni zadowalający, chociaż świadczy o znaczącym postępie, jaki nastąpił w ostatnim okresie, m. in. za sprawą uchwalenia Kodeksu wyborczego. Wprowadzono głosowanie korespondencyjne w kraju dla określonych grup wyborców i za granicą oraz możliwość głosowania przez osoby niewidome lub niedowidzące przy pomocy nakładki na karty do głosowania w alfabecie Braille'a. Możliwość głosowania przez pełnomocnika została wprowadzona dla wszystkich rodzajów wyborów. Komisja zwraca też uwagę na kontekst polityczny tego rodzaju zmian, co potwierdza np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lipca 2011 r., sygn. akt K 9/11.

4. Działania informacyjne i edukacyjne, kierowane w szczególności do wyborców niepełnosprawnych to obowiązki, które są dla Państwowej Komisji Wyborczej nowością, ponieważ zostały dla niej przewidziane dopiero w Kodeksie wyborczym. Niemniej jednak Komisja realizowała je w ostatnich wyborach parlamentarnych bardzo aktywnie, korzystając z różnorodnych form komunikacji z wyborcami, m. in. za pośrednictwem mediów.

W okresie kampanii wyborczej udzielono ponad 1000 informacji i wyjaśnień na pytania w sprawach wyborów, zgłoszone za pośrednictwem infolinii. Z serwisu informacyjnego info.pkw.gov.pl korzystało w okresie od 1 do 12 października 2011 r. 850.000 użytkowników. W ramach upowszechniania wiedzy na temat prawa wyborczego, od dnia 22 września 2011 r. prezentowane były spoty informacyjne Państwowej Komisji Wyborczej poświęcone w szczególności możliwości głosowania przez pełnomocnika i głosowania korespondencyjnego oraz z wykorzystaniem nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a. Spoty emitowano wielokrotnie w programach telewizji publicznej – TVP 1, TVP 2, TVP Info i TVP Polonia oraz we wszystkich ośrodkach regionalnych.

C. Rejestracja kandydatów (część VI „Raportu”)

1. Państwowa Komisja Wyborcza nie podziela uwag i zastrzeżeń dotyczących procedury rejestracji kandydatów, w tym również zarzutu o braku jasnych wytycznych i procedur weryfikacji podpisów. Przepisy Kodeksu wyborczego (art.

209 – 217) ściśle określają czynności komisji wyborczych odpowiedzialnych za rejestrację kandydatów, tryb weryfikacji zgłoszeń kandydatów oraz wymogi jakim muszą odpowiadać wykazy poparcia udzielonego przez wyborców poszczególnym listom kandydatów (w wyborach do Sejmu) i kandydatom (w wyborach do Senatu). Wymogi te są jasno określone w Kodeksie wyborczym: imię i nazwisko, adres zamieszkania, nr ewidencyjny PESEL – czytelny i pełny, podpis wyborcy – własnoręczny. Wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej, wiążące dla komisji niższego szczebla, ustalają w sposób szczegółowy tryb sprawdzania prawidłowości złożonych podpisów wyborców. Ponadto, Komisja przed każdymi wyborami opracowuje informację dla wyborców i komitetów wyborczych o zasadach i sposobie zgłaszania kandydatów oraz zbierania podpisów poparcia, która w formie pisemnej jest udostępniana wszystkim zainteresowanym oraz umieszczana na stronie internetowej Komisji. W wyborach do Sejmu i do Senatu zarządzonych na dzień 9 października 2011 r. informację w powyższej sprawie Państwowa Komisja Wyborcza wydała w dniu 10 sierpnia 2011 r. (znak ZPOW-503-56/11), a więc już 5 dni po zarządzeniu wyborów.

2. Informacje o procedurze weryfikacji podpisów przekazane Misji przez jej rozmówców są co najmniej nieściśle:
 - Państwowa Komisja Wyborcza nie zna przykładów odrzucenia podpisu z powodu błędów ortograficznych lub pisarskich (chyba, że chodzi o błąd w numerze PESEL obowiązkowo podawanym przez wyborcę), natomiast
 - najczęstszym powodem kwestionowania prawidłowości poparcia było zamieszkiwanie wyborcy w innym okręgu wyborczym.

Ścisłe spełnienie ustawowych warunków przez udzielającego poparcia jest niezbędne; niedotrzymanie chociażby jednego z nich uniemożliwia sprawdzenie, czy popierający zgłoszenie jest ujęty w rejestrze wyborców, a więc czy posiada prawa wyborcze.

Na tle powyższego Państwowa Komisja Wyborcza zauważa, iż powołane w „Raporcie” postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 sierpnia 2011 r. sygn. akt III SW 10/11, w którym Sąd, cytując z „Raportu”: „uznał sposób oceny danych osobowych wyborców przez komisje wyborcze w ramach procedury weryfikacji

podpisów za nadmiernie rygorystyczny” jest jednostkowe, odosobnione, sprzeczne z wcześniejszą linią orzecznictwa. Inne postanowienia Sądu Najwyższego aprobuja w pełni praktykę organów wyborczych stosowaną przy weryfikacji podpisów poparcia (np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 2011 r. sygn. akt III SW 8/11).

3. Postulowana konieczność zmiany przepisów dotyczących terminu zgłaszania wniosków do Państwowej Komisji Wyborczej o wydanie zaświadczenia uprawniającego do zgłoszenia list kandydatów na posłów bez konieczności zebrania podpisów poparcia wyborców (art. 210 Kodeksu wyborczego) – uzasadniana ze sprawą rejestracji list kandydatów na posłów Komitetu Wyborczego Nowej Prawicy Janusza Korwina Mikke wymaga niezbędnego wyjaśnienia.

Według Państwowej Komisji Wyborczej odróżnić tu trzeba dwie sprawy:

- 1) okoliczności odmowy wydania wskazanemu wyżej Komitetowi Wyborczemu zaświadczenia, o którym mowa w art. 210 § 3 Kodeksu Wyborczego i
- 2) oceny przepisów Kodeksu wyborczego.

W pierwszej sprawie trzeba zauważyć, iż:

- decydujące znaczenie dla spełnienia przez KW Nowej Prawicy Janusza Korwina – Mikke warunku dla otrzymania zaświadczenia miała rejestracja listy kandydatów przez Okręgową Komisję Wyborczą Warszawa II. W tej kwestii eksponuje się, że listę zgłoszono 30 sierpnia 2011 r., a zarejestrowano dopiero 5 września 2011 r. całkowicie pomijając, że stwierdzoną przez komisję okręgową wadę zgłoszenia Komitet Wyborczy usunął właśnie 5 września 2011 r. wycofując zgłoszenie jednego kandydata z tej listy;
- wniosek o wydanie zaświadczenia wpłynął do Państwowej Komisji Wyborczej po upływie ustawowego terminu, co potwierdził Sąd Najwyższy rozpoznając protest wyborczy wniesiony przez pełnomocnika wyborczego Komitetu Wyborczego Nowej Prawicy Janusza Korwina – Mikke (postanowienie z dnia 4 listopada 2011 r. sygn. akt III SW 85/11).

W drugiej sprawie, tj. racjonalności przepisów Kodeksu wyborczego dotyczących rejestracji list kandydatów i wydania zaświadczenia, o którym mowa w art. 210 §

3 Kodeksu Państwowa Komisja Wyborcza zauważa, iż przepisy powinny być zmienione, ale wówczas konieczne będzie znaczące wydłużenie ustawowych terminów wykonania poszczególnych czynności wyborczych. Bieg czynności wyborczych związanych ze zgłaszaniem list kandydatów, ich rejestracją i nabyciem uprawnienia do otrzymania od Państwowej Komisji Wyborczej stosownego zaświadczenia powoduje bowiem, iż w jednym terminie (najpóźniej w 40 dniu przed dniem wyborów) muszą być dokonane kolejno następujące po sobie czynności, przy czym wykonanie wcześniejszej warunkuje wykonanie późniejszej. Komisja zwróci na to uwagę w opracowywanej po wyborach informacji o realizacji przepisów prawa wyborczego.

D. Kampania. Kampania finansowa (część VII i VIII „Raportu”)

1. „Raport” na początku zawiera uwagi dotyczące egzekwowania ciszy wyborczej oraz przedstawia, wyrażaną przez rozmówców Misji, krytyczną opinię o stanowisku Państwowej Komisji Wyborczej w kwestii działań kampanijnych w okresie przedwyborczym i w trakcie kampanii wyborczej, a także co do źródeł finansowania tych działań.

Odnosząc się do ciszy wyborczej przyznać trzeba, że od dłuższego czasu wśród przedstawicieli nauki prawa, a zwykle przy okazji kolejnych wyborów także w mediach pojawiają się głosy wskazujące na iluzoryczność tej instytucji prawa wyborczego, szczególnie w jej obecnym kształcie, zważywszy na rozwój technicznych form docierania do wyborcy i częstokroć praktyczną niemożność ścigania przypadków łamania prawa w tym zakresie. Wydaje się, że sama idea umożliwienia wyborcom podjęcia decyzji wyborczej w czasie wolnym od agitacji nie straciła na aktualności, natomiast rozważenia wymaga czas trwania ciszy wyborczej oraz formy zachowań zakazane w tym czasie. Jest to jednak problem, którego rozstrzygnięcie pozostaje w rękach podmiotów uprawnionych do występowania z inicjatywą ustawodawczą, a Państwowa Komisja Wyborcza takiego uprawnienia nie posiada.

2. Co do stanowiska Komisji w kwestii działań kampanijnych w okresie przedwyborczym i w czasie kampanii wyborczej oraz źródeł finansowania tych działań, wyrażonego w trzech opiniach opisanych w „Raporcie”, to nie można się

zgodzić z oceną rozmówców Misji, że stanowisko to jest niejasne i niekonsekwentne.

Dwie pierwsze opinie dotyczyły okresu przed dniem ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów i stanowiły reakcję na tzw. kampanie informacyjne podjęte lub planowane w tym okresie przez niektóre partie polityczne i osoby publiczne. Trzecia opinia dotyczyła okresu pomiędzy dniem zarządzenia wyborów a dniem przyjęcia przez właściwy organ zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego partii politycznej lub koalicyjnego komitetu wyborczego i zawierała wyjaśnienie treści przepisu art. 141 § 2 Kodeksu wyborczego.

W wymienionych opiniach Państwowa Komisja Wyborcza wskazała, że przed ogłoszeniem aktu o zarządzeniu wyborów niedozwolone są jakiekolwiek działania mające na celu zachęcanie wyborców do głosowania w określony sposób, natomiast tzw. kampanie informacyjne partii politycznych są w tym okresie dopuszczalne pod warunkiem, że nie zawierają elementów agitacji wyborczej. Po zarządzeniu wyborów, a więc po rozpoczęciu kampanii wyborczej, partia polityczna, która utworzyła komitet wyborczy lub weszła w skład koalicyjnego komitetu wyborczego, może prowadzić działania związane z agitacją wyborczą, lecz wyłącznie na rzecz upowszechniania celów programowych partii, wyłącznie z bieżących środków finansowych partii oraz wyłącznie w okresie do dnia przyjęcia przez właściwy organ zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Po formalnym utworzeniu komitetu wyborczego partia polityczna która utworzyła komitet lub weszła w skład koalicji wyborczej nie może prowadzić ani finansować jakichkolwiek działań związanych z agitacją wyborczą – wyłączność w tym zakresie ma komitet wyborczy.

Takie stanowisko wyrażają opisane opinie. Zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej, stanowisku temu nie można zarzucić niejasności ani niekonsekwencji.

3. „Raport”, w dalszej części zawiera zalecenia aby zarówno w trakcie kampanii wyborczej jak i w sprawozdaniu finansowym po wyborach publicznie ujawnieniu podlegały także darowizny dokonywane przez osoby fizyczne na rzecz partii politycznych tworzących komitety wyborcze, a to na stronach internetowych w trakcie kampanii wyborczej oraz przez opublikowanie w Biuletynie Informacji

Publicznej także rejestru darowizn na rzecz partii politycznej załączonego do sprawozdania finansowego.

Zawarte jest też zalecenie, żeby w sprawozdaniach finansowych partii politycznych wykazywać wszystkie wydatki partii – w tym – wydatki na działalność statutową, finansowane z prywatnych darowizn. Ponadto, w „Raporcie” zwrócono uwagę na potrzebę rozważenia kwestii skrócenia ostatecznego terminu składania sprawozdań finansowych i ich opublikowania oraz na potrzebę rozważenia wprowadzenia mechanizmów nadzoru Państwowej Komisji Wyborczej nad kontami komitetów wyborczych w czasie kampanii wyborczej i krótko po wyborach.

Państwowa Komisja Wyborcza przychyliła się do wszystkich tych zaleceń, które służą przejrzystości środków finansowych na kampanie wyborcze partii politycznych i komitetów wyborczych i realizacji konstytucyjnej zasady jawności finansowania partii politycznych oraz kodeksowej zasady jawności finansowania kampanii wyborczej. Wypada jedynie powtórzyć, że Państwowa Komisja Wyborcza nie posiada inicjatywy ustawodawczej.

E. Media (część IX „Raportu”)

1. Zawarte w „Raporcie” oceny i postulaty nie zostały odniesione do wyborów do Sejmu i Senatu przeprowadzonych w 2011 r. Dotyczą one zagadnień ogólnych, w znacznym zakresie wychodzących poza problematykę spraw wyborczych, jak np. krytyka art. 18 ustawy o radiofonii i telewizji. Sformułowano też krytykę działalności Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji jako instytucji, która – wedle opinii niezidentyfikowanych rozmówców autorów „Raportu” - nazbyt ulega wpływom rządu. „Raport” zaleca w związku z tym zmianę struktury i powoływania składu Krajowej Rady, w tym uchylenie przepisu umożliwiającego rozwiązanie Rady.

Państwowa Komisja Wyborcza konsekwentnie zajmuje stanowisko, iż organy wyborcze nie powinny wypowiadać się w sprawach politycznych, a do takich niewątpliwie należą postulaty dotyczące pozycji, struktury i działalności organów władzy publicznej, w tym zwłaszcza organów rangi konstytucyjnej.

2. W tej samej części „Raport” informuje o wyrażanych przez „wielu rozmówców” (jak można domyślić się – z kręgów dziennikarskich) zaniepokojeniu obowiązywaniem przepisów które – ich zdaniem – ograniczają wolność mediów. Na tej podstawie zaleca się usunięcie z polskiego Kodeksu karnego przepisów przewidujących sankcje karne za zniesławienie i zniewagę. Zawarto tu informację, jakoby liczba spraw karnych za zniesławienie znacząco wzrosła w ostatnich dziesięciu latach, przy czym jako dowód przytoczono (w przypisie 50), że w 2010 r. było 51 spraw o zniesławienie za pomocą mediów, w większości przypadków skierowanych przeciwko dziennikarzom. Dane te nie uzasadniają jednak sformułowanej w tekście „Raportu” tezy. Nie podano też żadnego przykładu sprawy związanej z kampanią wyborczą.
3. Kwestia przepisów regulujących odpowiedzialność za czyny o znamionach zniesławienia i zniewagi pozostaje w luźnym związku z prawem wyborczym, a więc Państwowa Komisja Wyborcza nie uważa za zasadne zajmowanie stanowiska co do poglądów wyrażonych w tym zakresie w „Raporcie”. Komisja zaznacza jednak, że problem zgodności z Konstytucją przepisów Kodeksu karnego dotyczących wspomnianych przestępstw był kilkakrotnie przedmiotem spraw rozpatrywanych przez polski Trybunał Konstytucyjny, który żadnego z tych przepisów nie uznał za niezgodny z Konstytucją i międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Trybunał podkreślił przy tym, że wolność słowa, której emanacją jest wolność prasy, nie jest nieograniczona, a korzystanie z niej może być ograniczone ustawowo m.in. z uwagi na konieczność ochrony wolności i praw innych osób. Zwrócił też uwagę, że przepisy podobnej treści jak w prawie polskim obowiązują w wielu innych państwach o niewątpliwie demokratycznym ustroju.
4. W „Raporcie” pozytywnie oceniono przepis art. 119 § 4 Kodeksu wyborczego, nie zauważając wszakże, że przepis ten utracił moc jeszcze przed wejściem w życie Kodeksu.

F. Dzień wyborów (część X „Raportu”)

1. Przedstawiona w „Raporcie” sugestia rozważenia możliwości zmniejszenia liczby wyborców przypadających na jeden obwód głosowania (jedną obwodową komisję

wyborczą) wymaga odniesienia do stanu prawnego wynikającego z Kodeksu wyborczego.

Stały obwód głosowania obejmuje od 500 do 3 000 mieszkańców (a nie wyborców, jak to ujęto w „Raporcie”). W przypadkach uzasadnionych miejscowymi warunkami obwód może obejmować mniejszą liczbę mieszkańców. Kodeks wyborczy nie przewiduje więc możliwości zwiększenia maksymalnej liczby mieszkańców w obwodzie. Statystycznie rzecz ujmując, jeżeli uwzględnimy frekwencję, czas głosowania oraz średnią liczbę mieszkańców w obwodzie, obwodowa komisja wyborcza w składzie od 6 do 8 osób jest w stanie sprawować kontrolę nad procesem głosowania. Problem istnieje tylko wtedy, gdy w określonych porach dnia następuje zwiększenie liczby osób głosujących w lokalu komisji. Praktyka dowodzi, że ma to miejsce 2 lub 3 razy w czasie głosowania. W tym czasie wskazana byłaby obecność w lokalu wyborczym wszystkich członków komisji. Zmniejszenie maksymalnej liczby mieszkańców w obwodzie spowodowałoby zwiększenie liczby obwodów, a co się z tym wiąże liczby obwodowych komisji i liczby osób uczestniczących w organach wyborczych. Miałyby też wpływ na zwiększenie kosztów ponoszonych przez Skarb Państwa na organizację i przeprowadzenie wyborów.

2. Rozważenia wymaga czy wprowadzenie do Kodeksu wyborczego przepisów dotyczących ponownego wydania karty do głosowania wyborcom, którzy przypadkowo ją „zmarują”, w rzeczywistości zmniejszy liczbę głosów nieważnych, czy też skomplikuje sam proces liczenia głosów przez obwodowe komisje wyborcze i zwiększy liczbę protestów, natomiast większego wpływu na liczbę głosów nieważnych mieć nie będzie.
3. Niewątpliwie zasadny jest postulat kontynuowania działań mających na celu edukację wyborców i członków komisji wyborczych w celu pełnego wdrożenia konstytucyjnej zasady tajności głosowania. Ponadto niezbędne jest także przygotowanie lokalu wyborczego, które nie tylko zapewniałoby możliwość tajnego głosowania, co w dotychczasowej praktyce jest w pełni realizowane, ale również eliminowałoby praktykę, przyjętą z poprzedniego systemu wyborczego,

głosowania poza kabiną do głosowania. Aktualny stan prawny w tym zakresie nie wymaga korekty.

4. Nie jest możliwe odejście od stosowania karty do głosowania w formie książeczkowej. Przede wszystkim ze względu na to, że pozbawiłoby to możliwości głosowania za pomocą nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a.
5. Przepisy dotyczące sposobu głosowania obowiązują od wdrażania demokratycznego systemu wyborczego. Wyborca głosuje stawiając na karcie do głosowania znak "x" (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok nazwiska kandydata. Państwowa Komisja Wyborcza w swoich wytycznych nie może tego precyzyjnego i jednoznacznego w swej treści przepisu interpretować szerzej, uwzględniając np. intencję wyborcy, który znak „x” umieścił poza kratką. W tym zakresie wielokrotnie wypowiedział się Sąd Najwyższy, który odstępstw od wykładni literalnej nie dopuszcza. Należy zauważyć, że odczytanie intencji wyborcy, z pominięciem literalnego brzmienia przepisu może stanowić podstawę protestu wyborczego.

Wskazać przy tym należy, że decyzję o uznaniu głosu za ważny lub nieważny podejmuje autonomicznie każda obwodowa komisja wyborcza, składająca się z przedstawicieli komitetów wyborczych biorących udział w wyborach, oceniając czy przesłanki ustawowe ważności głosu zostały spełnione. Jej decyzja musi się także bronić w toku rozpatrywania ewentualnego protestu wyborczego. Na marginesie należy tylko podnieść, że oddanie głosu nieważnego może być także wynikiem świadomego, a nie przypadkowego działania wyborcy, który w ten sposób realizuje swoje prawo wyborcze.

G. Skargi i odwołania (Część XI „Raportu”)

1. Okręgowa komisja wyborcza jest organem kolegialnym i komisarz wyborczy jako jej przewodniczący nie ma kompetencji do uchylania uchwał komisji obwodowych. Wskazane zatem wyżej w „Raporcie” kompetencje komisarza wyborczego (art. 167 § 2 Kodeksu wyborczego) dotyczą wyłącznie wyborów lokalnych.

2. Podniesiony w „Raporcie” zarzut o braku możliwości zaskarżenia, w drodze protestu wyborczego, wyborów do Senatu jest bezzasadny. W wyborach do Senatu przysługuje bowiem protest wyborczy do Sądu Najwyższego na tych samych zasadach jak w wyborach do Sejmu. Do wniesienia protestu mają bowiem zastosowanie - zgodnie z art. 258 Kodeksu wyborczego – przepisy o wnoszeniu protestów w wyborach do Sejmu.
3. W ramach procedury zaskarżania czynności wyborczych w toku kampanii wyborczej obowiązuje system odwoławczy do sądu powszechnego – w sprawach odmowy wpisania wyborcy do rejestru wyborców i do spisu wyborców oraz do Sądu Najwyższego – w sprawach odmowy przyjęcia przez Państwową Komisję Wyborczą zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Do Państwowej Komisji Wyborczej przysługują natomiast skargi na odmowę zarejestrowania przez okręgową komisję wyborczą listy kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów. W tych sprawach postulowane w „Raporcie” prawo odwołania do sądu od decyzji Państwowej Komisji Wyborczej byłoby środkiem nadzwyczajnym, typu kasacyjnego. Powodowałyby to konieczność zasadniczej zmiany terminarza czynności wyborczych, które praktycznie są realizowane w ciągu 60 dni. Każde wydłużenie ustawowego terminu wykonania określonej czynności wyborczej wymagałoby wydłużenia kolejnego terminu.
4. Wskazywana w „Raporcie” konieczność wprowadzenia możliwości „zaskarżenia dowolnej decyzji PKW” uzasadniana, jak się podkreśla, sprzecznością dotychczasowych rozwiązań kodeksowych z postanowieniem Konstytucji o prawie do sądu – w opinii Państwowej Komisji Wyborczej, nie jest zasadna. Państwowa Komisja Wyborcza uważa, że ustawodawca dokonał prawidłowej regulacji w tym zakresie, przyznając prawo skargi do sądu na działania Komisji w trakcie trwania kampanii wyborczej tylko na odmowę rejestracji komitetu wyborczego”.

* Dyrektor ODIHE Ambasador Janez Lenarčič w liście z dnia 2 kwietnia 2012 r. do przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej przekazał podziękowanie za zgłoszone uwagi zapowiadając, że zostaną one uważnie rozważone. Wyraził również nadzieję na dalszą współpracę i wymianę doświadczeń.

- * Zgodnie z obowiązkiem ustawowym Szef Krajowego Biura Wyborczego podał do publicznej wiadomości informację o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na organizację i przeprowadzenie wyborów do Sejmu i Senatu w dniu 9 października 2011 r. Wyniosły one ogółem 100 690 417 zł.: najwięcej – 52 115 529 zł. na zadania związane z działalnością obwodowych komisji wyborczych (z tego 34 364 786 – na zryczałtowane diety dla członków komisji) oraz na druk kart do głosowania – 21 950 896.

INFORMACJA

o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na przygotowanie i przeprowadzenie w dniu 9 października 2011 r. wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Zgodnie z art. 124 § 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21 poz. 112, Nr 94, poz. 550, Nr 102, poz. 588, Nr 134, poz.777, Nr 147, poz.881 oraz Nr 149, poz. 889) podaje się do publicznej wiadomości informację o wydatkach z budżetu państwa, poniesionych na przygotowanie i przeprowadzenie w dniu 9 października 2011 r. wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

<i>Lp.</i>	<i>Rodzaj wydatków</i>	<i>Zrealizowane wydatki w złotych</i>	<i>Struktura wydatków w procentach</i>
1	2	3	4
	Wydatki ogółem	100 690 417	100,00
I	Wydatki realizowane przez Krajowe Biuro Wyborcze	31 295 910	31,08
A.	<i>Centralnie</i>	1 946 934	1,93
1.	Druk tekstu ustawy Kodeks wyborczy (książka)	5 772	0,01
2.	Druk informacji o uprawnieniach wyborców w alfabecie Braille'a	30 845	0,03
3.	Druk szablonów do kart do głosowania dla osób niewidomych	1 924	0,01
4.	Druk instrukcji głosowania w alfabecie Braille'a	16 200	0,02
5.	Wydatki na działalność Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego	371 316	0,36
6.	Obsługa informatyczna wyborów	968 393	0,96
7.	Wydatki majątkowe związane z obsługą informatyczną wyborów	552 484	0,54
B.	<i>Poprzez Delegatury Krajowego Biura Wyborczego</i>	29 348 976	29,15

<i>Lp.</i>	<i>Rodzaj wydatków</i>	<i>Zrealizowane wydatki w złotych</i>	<i>Struktura wydatków w procentach</i>
1	2	3	4
1.	Druk obwieszczenia o okręgu wyborczym i siedzibie okręgowej komisji wyborczej	79 321	0,08
2.	Druk tekstu ustawy Kodeks wyborczy (broszura)	272 567	0,27
3.	Druk wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej dla okręgowych komisji wyborczych i obwodowych komisji wyborczych	199 466	0,20
4.	Druk obwieszczenia o zarejestrowanych kandydatach	246 623	0,24
5.	Druk informacji o warunkach ważności głosu	54 761	0,05
6.	Druk formularzy i protokołów głosowania	75 229	0,07
7.	Koszty szkolenia członków obwodowych komisji wyborczych	725 958	0,73
8.	Działalność okręgowych komisji wyborczych oraz działalność delegatur wspomagających	749 332	0,74
9.	Wydatki kancelaryjne okręgowych komisji wyborczych oraz wydatki kancelaryjne delegatur wspomagających	293 641	0,29
10.	Działalność pełnomocników wyborczych	1 459 254	1,45
11.	Działalność inspekcyjna	355 840	0,35
12.	Druk kart do głosowania	21 950 898	21,80
13.	Transport kart do głosowania	462 044	0,46
14.	Zryczałtowane diety dla członków okręgowych komisji wyborczych	166 334	0,17
15.	Obsługa informatyczna okręgowych komisji wyborczych	1 092 795	1,09
16.	Inne wydatki okręgowych komisji wyborczych oraz inne wydatki delegatur wspomagających	937 678	0,93
17.	Koszty druku nakładki do głosowania w alfabecie Braille'a	227 235	0,23
II	Dotacje celowe na zadania zlecone gminom	67 440 507	66,98
1.	Druk i plakatowanie obwieszczenia o podziale na obwody głosowania i siedzibach obwodowych komisji wyborczych	638 735	0,63
2.	Sporządzenie spisów wyborców	4 140 660	4,11
3.	Uzupełnienie wyposażenia lokali wyborczych	4 670 025	4,64
4.	Wydatki kancelaryjne obwodowych komisji wyborczych	3 438 669	3,42
5.	Obsługa obwodowych komisji wyborczych (w tym wydatki związane z użytkowaniem lokali)	6 287 151	6,24
6.	Obsługa informatyczna obwodowych komisji wyborczych	8 024 923	7,97
7.	Koszty głosowania przez pełnomocnika	286 691	0,28
8.	Koszty głosowania korespondencyjnego	106 390	0,11
9.	Inne wydatki związane z funkcjonowaniem obwodów (transport, łączność, oznaczenie lokali, diety podróżne, koszty przejazdów członków komisji wyborczych itp.).	5 482 477	5,45
10.	Zryczałtowane diety członków obwodowych komisji wyborczych	34 364 786	34,13
III	Przeprowadzenie głosowania w wyborach do Sejmu RP i do Senatu RP za granicą - realizowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych.	1 954 000	1,94

* Państwowa Komisja Wyborcza przystąpiła do badania informacji i sprawozdań finansowych partii politycznych za 2011 r.

- Zgodnie z przepisami ustawy o partiach politycznych, partia polityczna która w wyborach do Sejmu otrzymała na listy swojego komitetu wyborczego co najmniej 3 % głosów w skali kraju, ma prawo do otrzymania przez okres kadencji Sejmu subwencji z budżetu państwa na działalność statutową. W roku 2011 przysługiwała uprawnionym 7 partiom politycznym (Partia Demokratyczna – demokraci.pl; Polskie Stronnictwo Ludowe; Unia Pracy; Sojusz Lewicy Demokratycznej; Prawo i Sprawiedliwość; Platforma Obywatelska RP; Socjaldemokracja Polska) ostatnia rata subwencji z tytułu uzyskania głosów w wyborach do Sejmu przeprowadzonych w dniu 21 października 2007 r. Wszystkie te partie stosownie do wymogu ustawowego złożyły Państwowej Komisji Wyborczej informacje finansowe o otrzymanej subwencji i poniesionych z subwencji wydatkach w 2001 r.

- Ponadto, ustawowym obowiązkiem każdej partii politycznej jest złożenie Państwowej Komisji Wyborczej w terminie do 31 marca każdego roku, sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych z Funduszu Wyborczego w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdania za 2011 r. miało obowiązek złożyć 81 partii politycznych, złożyło je 75 partii (Stronnictwo Demokratyczne, Polska Partia Socjalistyczna, Ruch Odbudowy Polski, Partia Demokratyczna-demokraci.pl, Unia Polski Realnej, Polski Ruch Uwłaszczeniowy, Polskie Stronnictwo Ludowe, Polska Wspólnota Narodowa, Krajowa Partia Emerytów i Rencistów, Liga Polskich Rodzin, Narodowe Odrodzenie Polski, Unia Pracy, Forum Samorządowe, Ruch Katolicko-Narodowy, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej, Porozumienie Polskie, Przymierze Ludowo-Narodowe, Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska RP, Unia Polskich Ugrupowań Monarchistycznych, Racja Polskiej Lewicy, Polska Partia Ekologiczna, Liga Obrony Suwerenności, Komunistyczna Partia Polski, Demokratyczna Partia Lewicy, Partia Zielonych Rzeczypospolitej Polskiej, Jedność Rzemieślniczo-Kupiecka, Chrześcijańska Demokracja III Rzeczypospolitej Polskiej, Polska Partia Narodowa, Zieloni 2004, Socjaldemokracja Polska, Stronnictwo Pracy, Przymierze dla Polski, Stronnictwo Narodowe, Polska Partia Pracy-Sierpień 80, Związek Weteranów Wojny, Organizacja Narodu Polskiego-Liga Polska, Stronnictwo Narodowe im. Dmowskiego Romana,

Ruch Odrodzenia Gospodarczego im. Edwarda Gierka, Unia Lewicy, Polski Ruch Monarchistyczny, Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych i Specjalnej Troski, Ruch Patriotyczny, Stronnictwo Polska Racja Stanu, Polskie Porozumienie Przedsiębiorczości i Pracy, Sztandar Matki Boskiej Licheńskiej Bolesnej Królowej Polski, Porozumienie Pokoleń, Związek Słowiański, Obrona Narodu Polskiego, Ruch Ludowo-Narodowy, Partia Kobiet, Partia Zielonych, Konfederacja Polski Niepodległej, Prawica Rzeczypospolitej, Libertas, Stronnictwo Konserwatywno-Ludowe, Stronnictwo „Piaś”, Polska Lewica, Elektorat, Chrześcijańska Inicjatywa Społeczna, Partia Regionów, Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza, Europa Wolnych Ojczyzn-Partia Polska, Przymierze Narodu Polskiego, Polska Patriotyczna, Samoobrona, Forum Ogólnospołeczne Rzeczypospolitej Polskiej, Lepsza Polska, Kongres Nowej Prawicy, Polska jest Najważniejsza, Partia Rozwoju, Ruch Palikota, Stronnictwo Patriotyczne Polski i Polonii).

Po upływie terminu sprawozdanie złożyła Partia Postępu Antyklerykalna Polska. Sprawozdanie złożyła ponadto Polska Partia Ekologiczna, która w 2010 r. została wykreślona z ewidencji partii politycznych. Nie złożyło sprawozdań 7 partii politycznych (Samoobrona Patriotyczna, Stronnictwo Odrodzenie Rzeczypospolitej, Stronnictwo Ludowe „Piaś”, Ruch Przełomu Narodowego, Partia Kierowców-Bezprawiu Stop, Innowacyjna Polska, Bezpieczeństwo i Spokój). Komunikaty Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie informacji i sprawozdań są zamieszczone na stronie internetowej PKW.

- * W związku ze zgłoszonymi pytaniami i wątpliwościami Państwowa Komisja Wyborcza ustaliła zakres i sposób udostępniania informacji publicznych oraz udzieliła wyjaśnień dotyczących stosowania przepisów ustawy o partiach politycznych i ustawy o referendum lokalnym.

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 2 kwietnia 2012 r.

w sprawie zakresu i sposobu udostępniania przez Krajowe Biuro Wyborcze informacji publicznych

Na podstawie art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198, z późn. zm.[\[1\]](#)) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1. Ustala się zakres i sposób udostępniania przez Krajowe Biuro Wyborcze informacji publicznych, w trybie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.).

§ 2. 1. Udostępnianiu przez Krajowe Biuro Wyborcze (zespoły i delegatury) podlegają w szczególności informacje dotyczące:

- 1) działalności Państwowej Komisji Wyborczej, w tym:
 - a) kompetencji, organizacji pracy i składu osobowego,
 - b) uchwał podejmowanych w sprawach wyborczych i referendalnych,
 - c) interpretacji i wyjaśnień przepisów prawa wyborczego,
 - d) rejestracji komitetów wyborczych i podmiotów uczestniczących w kampaniach referendalnych w referendach ogólnokrajowych,
 - e) wyników głosowania i wyborów do Sejmu i Senatu RP, Prezydenta RP, posłów do Parlamentu Europejskiego, do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, a także referendów ogólnokrajowych,
 - f) informacji finansowych o otrzymanej subwencji oraz o poniesionej z subwencji wydatkach, o których mowa w art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 155, poz. 924),
 - g) sprawozdań o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków funduszu wyborczego, o których mowa w art. 38 ust. 1 ustawy o partiach politycznych,
 - h) sprawozdań o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu wyborczego, w tym o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania, o których mowa w art. 142 § 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. — Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.[\[2\]](#)),
 - i) prowadzonego „Rejestru Korzyści”;

- 2) działalności komisarzy wyborczych, w tym:
 - a) kompetencji, właściwości terytorialnej i organizacji pracy,
 - b) postanowień i wyjaśnień z zakresu prawa wyborczego i referendalnego oraz rozpatrywanych skarg,
 - c) rejestracji lokalnych komitetów wyborczych organizacji społecznych i komitetów wyborczych wyborców w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, a także inicjatorów referendów lokalnych,
 - d) wyników głosowania i wyborów w wyborach powszechnych, ponownych, uzupełniających, przedterminowych oraz nowych organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego, a także w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast,
 - e) spraw związanych z przeprowadzeniem referendów lokalnych w sprawie odwołania organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast przez upływem kadencji oraz wyników tych referendów,
 - f) oceny sprawozdań wyborczych (finansowych) lokalnych komitetów wyborczych oraz wystąpień do sądu dotyczących przypadku korzyści majątkowych przyjętych z naruszeniem prawa i wystąpień do prokuratury z wnioskami dotyczącymi naruszenia prawa wyborczego,
 - g) kontroli prawidłowości sporządzania spisów wyborców oraz spisów osób uprawnionych do udziału w referendum,
 - h) prowadzonego „Rejestru Korzyści”.
2. Informacje publiczne zawarte w dokumentach, o których mowa w ust. 1 pkt 1 udostępnia Szef Krajowego Biura Wyborczego, a informacje zawarte w dokumentach, o których mowa w ust. 1 pkt 2 udostępniają dyrektorzy delegatur Krajowego Biura Wyborczego.
- § 3. Dane osobowe zawarte w dokumentach, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 1 i 2 są udostępniane w zakresie imienia, nazwiska i miejscowości zamieszkania osoby.

§ 4. Udostępnienie informacji zawartych w dokumentach, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 1 i 2, podlega ograniczeniu w zakresie i na zasadach określonych w art. 5 ust. 1 i 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej.

§ 5. Uchwały i postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej oraz komisarzy wyborczych udostępniane są w czasie zapewniającym wcześniejsze ich doręczenie zainteresowanym podmiotom, do których są adresowane lub których dotyczą.

§ 6. Dane dotyczące wyników głosowania w wyborach i w referendach mogą być udostępniane od poziomu obwodu głosowania. Dane dotyczące wyników wyborów mogą być udostępniane od poziomu okręgu wyborczego. Krajowe Biuro Wyborcze nie dokonuje analiz i przetwarzania tych danych na potrzeby wnioskodawcy, który zwrócił się o ich udostępnienie.

§ 7. Informacje zawarte w dokumentach udostępniane są w następujących formach:

- 1) poprzez stronę internetową www.pkw.gov.pl, a po dodaniu hasła:
 - a) komisarz wyborczy – o działalności komisarzy wyborczych,
 - b) Krajowe Biuro Wyborcze - o zespołach i delegaturach,
- 2) w formie plików komputerowych,
- 3) w formie kserokopii dokumentu lub pisemnie za pośrednictwem poczty lub faksu, jeżeli objętość informacji nie przekracza 10 stron,
- 4) poprzez udostępnienie akt w siedzibie Biura w Warszawie (zespoły) lub w siedzibie jego delegatury,
- 5) ustnie lub telefonicznie bezpośrednio osobie zainteresowanej.

§ 8. Informacje są udostępniane na pisemny wniosek. Informacje zawarte w dokumentach, o których mowa w § 2 ust. 1, które mogą być niezwłocznie udostępnione, są udostępniane w formie ustnej i nie wymagają pisemnego wniosku.

§ 9. Informacje zawarte w dokumentach, o których mowa w § 2 ust. 1, są udostępniane bezpłatnie. Jeżeli jednak udostępnienie informacji pociąga za sobą dodatkowe koszty, np. kopiowania dokumentów lub przenoszenia ich treści na nośniki elektroniczne, podmioty udostępniające mogą pobrać od wnioskodawcy opłatę w wysokości równoważności tych kosztów.

§ 10. Informacje zawarte w dokumentach, o których mowa w § 2 ust. 1, mogą być utrwalane przez wnioskodawców za pomocą ich własnych środków technicznych.

§ 11. Wzór wniosku o udostępnienie informacji publicznej, o którym mowa w § 8, stanowi załącznik do uchwały.

§ 12. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

- w sprawie korzystania ze środków Funduszu Eksperckiego partii politycznych wyjaśniła, że... Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 155, poz. 924) majątek partii politycznej może być przeznaczony tylko na cele statutowe lub charytatywne (art. 24 ust. 2); partia spełniająca warunki określone w art. 28 ust. 1 ustawy ma prawo do otrzymywania subwencji z budżetu państwa na działalność statutową (art. 28 ust. 1 i art. 34a ust. 1a), a środki finansowe zgromadzone w ramach Funduszu Eksperckiego, o którym mowa w art. 30 ustawy mogą być wykorzystane na finansowanie ekspertyz prawnych, politycznych, socjologicznych i społeczno-ekonomicznych oraz finansowanie działalności wydawniczo-edukacyjnej, związanych z działalnością statutową partii politycznej (art. 30 ust. 4).

Państwowa Komisja Wyborcza przedstawiła opinię w sprawie współpracy partii politycznych z innymi podmiotami w wyjaśnieniach z dnia 16 września 2008 r. w sprawie możliwości finansowania przez partie polityczne działalności fundacji lub stowarzyszeń, zamieszczonych w Biuletynie Informacji Publicznej Państwowej Komisji Wyborczej www.pkw.gov.pl. W wyjaśnieniach tych wskazano m.in. iż „W sprawie problematyki dysponowania przez partię polityczną środkami Funduszu Eksperckiego należy wskazać, że w świetle art. 5 ustawy o fundacjach oraz art. 34 Prawa o stowarzyszeniach w związku z art. 30 ust. 4 ustawy o partiach politycznych nie ma przeszkód do tego, by z fundacją lub stowarzyszeniem prowadzącymi stosowną działalność gospodarczą partia polityczna zawarła umowę o sporządzenie ekspertyzy lub sporządzenie wydawnictwa, związanych z działalnością statutową partii, za wynagrodzeniem płatnym z Funduszu Eksperckiego.” Jednocześnie wyjaśniono że „Przekazywanie przez partię polityczną środków pochodzących z subwencji z budżetu państwa na działalność statutową, o której mowa w art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, fundacjom lub stowarzyszeniom naruszałoby

przepisy ustawy, a w szczególności jej art. 34a ust. 1a. Ocena tej materii nie zależy od stosunków łączących partię z obdarowywanym (fundacją, stowarzyszeniem), zbieżności celów statutowych partii i obdarowanego ani od rodzaju zadań, które obdarowany miałby wykonywać.”

Partia polityczna może zatem zawrzeć z fundacją umowę przewidującą wydanie przez fundację (w tym przygotowanie treści, opracowanie edytorskie) i kolportaż przez nią wydawnictwa o charakterze edukacyjnym i zapłacić fundacji wynagrodzenie ze środków Funduszu Eksperckiego, o ile wydawnictwo to będzie służyło realizacji celów statutowych partii. Należy jednocześnie podkreślić, że wydatkowanie przez partię polityczną jej środków finansowych nie może mieć charakteru dofinansowania działalności fundacji, służącego osiągnięciu przez nią jej celów statutowych. Prezentowane w wydawnictwie treści powinny zatem wiązać się jednoznacznie z celami statutowymi partii i służyć osiągnięciu tych celów przez tę partię.

Wydawnictwo może być również finansowane w części ze środków Funduszu Eksperckiego partii politycznej — w zakresie, w którym jego treść odpowiada wymogom art. 30 ust. 4 ustawy o partiach politycznych, w części zaś z innych środków.

Podobnie należy oceniać zgodność finansowania przez partię polityczną z jej środków (w szczególności ze środków Funduszu Eksperckiego) szkoleń organizowanych przez inny podmiot. Finansowanie takie jest dopuszczalne, o ile szkolenia te można uznać za działalność edukacyjną, która służy osiągnięciu przez partię polityczną jej celów statutowych.

- w sprawie inicjatywy referendalnej zajęła stanowisko, iż ... Do grupy inicjatywnej w sprawie przeprowadzenia referendum gminnego nie stosuje się odpowiednio przepisów ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. — Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.) dotyczących komitetów wyborczych.

W związku z tym możliwe jest uzupełnienie składu grupy inicjatywnej do czasu złożenia wniosku o przeprowadzenie referendum, o którym mowa w art. 22 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz. U. Nr 88, poz. 985, z późn. zm.). Wycofanie się z grupy inicjatywnej po złożeniu takiego wniosku nie ma znaczenia prawnego. Należy bowiem zauważyć, że zgodnie z art. 4 powołanej ustawy,

referendum przeprowadza się m. in. na wniosek określonej liczby uprawnionych do głosowania mieszkańców. W świetle tego przepisu, jak również art. 22 ust. 1 powołanej ustawy, wniosek o przeprowadzenie referendum jest więc wnioskiem mieszkańców, a nie grupy inicjatywnej. W związku z powyższym na kartach z podpisami poparcia mogą pozostać nazwiska członków pierwotnej grupy inicjatywnej.

- w sprawie ważności referendum wskazała, że ... Zgodnie z art. 55 ust. 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz. U. Nr 88, poz. 985, z późn. zm.) referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło nie mniej niż $\frac{3}{5}$ liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu.

Ustawodawca nie uzależnia wymogu osiągnięcia wskazanej frekwencji od rodzaju wyborów, w których dany organ został wybrany (wybory w związku z zakończeniem kadencji, wybory przedterminowe, wybory ponowne, itd.). Dla ważności referendum w sprawie odwołania wójta, burmistrza lub prezydenta miasta nie ma także znaczenia czy głosowanie odbywało się na jednego, czy też na większą liczbę kandydatów.

Zgodnie z powołanym przepisem warunek ważności referendum należy odnosić do tych wyborów i głosowania w danych wyborach, w których odwoływany organ został wybrany. Dla oceny ważności referendum należy zatem wziąć pod uwagę liczbę osób biorących udział w tym głosowaniu, które przesądziło o wyborze odwoływanego w referendum wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, a więc liczbę głosujących w pierwszym głosowaniu, jeżeli ono zdecydowało o wyborze, albo liczbę głosujących w ponownym głosowaniu (nawet jeśli było ono odraczone i stanowiło głosowanie na jednego kandydata) jeżeli wójt, burmistrz lub prezydent miasta został wybrany w głosowaniu ponownym.

Nie ma przy tym możliwości równoczesnego zastosowania art. 55 ust. 1 ustawy o referendum lokalnym, który wiąże ważność referendum z wzięciem w nim udziału co najmniej 30% uprawnionych do głosowania. Przepis ten dotyczy bowiem wszystkich innych referendów lokalnych poza referendum w sprawie odwołania organów jednostki samorządu terytorialnego wybieranych w wyborach bezpośrednich. Ma on także zastosowanie w przypadku, gdy wójt, burmistrz lub prezydent miasta został wybrany przez radę.

Państwowa Komisja Wyborcza jednocześnie wyjaśniła, że nie posiada inicjatywy ustawodawczej, dlatego też proponuje, aby uwagi i propozycje zmian ustawy o referendum lokalnym przesłać bezpośrednio do Marszałka Sejmu.

- * W marcu i kwietniu 2012 r. odbyły się wybory uzupełniające w 50 radach gmin, w 5 gminach (Solec Kujawski i Mroczka woj. kujawsko-pomorskie; Urszulin woj. lubelskie; Niegosławice woj. lubuskie; Bakałarzewo woj. podlaskie) - wybory przedterminowe wójtów i burmistrzów. W 16 gminach referenda lokalne w sprawie odwołania: Wójta Gminy Lewin Kłodzki, Wójta Gminy Nowa Ruda i Rady tej Gminy, Burmistrza i Rady Miejskiej w Pieszycach (woj. dolnośląskie); Burmistrza Skwierzyny, Burmistrza i Rady Miejskiej Krosna Odrzańskiego (woj. lubuskie); Wójta Gminy Pątnów (woj. łódzkie); Burmistrza Warki (woj. mazowieckie); Wójta Gminy Wiżajny, Rady Gminy Nowinka (woj. podlaskie); Burmistrza Miasta Łeba, Prezydenta Starogardu Gdańskiego (woj. pomorskie); Wójta i Rady Gminy Pierzchnica (woj. świętokrzyskie); Burmistrza i Rady Miejskiej Sępola (woj. warmińsko-mazurskie); Wójta Gminy Biesiekierz, Wójta Gminy Sławno (woj. zachodniopomorskie). Ważne referenda były w Gminach: Wiżajny – frekwencja 43,16%, odwołano Wójta; Nowinka – frekwencja 40,82% odwołano Radę Gminy; Lewin Kłodzki – frekwencja 48%, Wójta odwołano. Pozostałe referenda były nieważne, ponieważ liczba osób biorących w nich udział była mniejsza niż wymagane przez ustawę o referendum lokalnym (art. 55 ust. 2) 3/5 liczby osób, które wzięły udział w wyborach odwoływanego organu. W kolejnych miesiącach od maja do 22 lipca 2012 r. zarządzono wybory uzupełniające w 57 radach gmin, wybory przedterminowe Wójtów: Gminy Bestwina (woj. śląskie) i Gminy Konopnica (woj. łódzkie) oraz 15 referendów gminnych: Burmistrza Gminy Głuszyca, Rady Miasta Wałbrzycha, Wójta Gminy Stoszowice, Burmistrza Miasta Bielawa (woj. dolnośląskie); Burmistrza Poddębic, Wójta i Rady Gminy Ręczno (woj. łódzkie); Burmistrza Miasta Kalwaria Zebrzydowska (woj. małopolskie); Wójta i Rady Gminy Sanniki (woj. mazowieckie); Wójta Gminy Płaska (woj. podlaskie); Burmistrza i Rady Gminy i Miasta Kozięgłowy, Prezydenta i Rady Miejskiej Bytomia (woj. śląskie); Wójta Gminy Stawiguda, Burmistrza Ostródy (woj. warmińsko-mazurskie); Wójta i Rady Gminy Lipno, Burmistrza Miejskiej Górki (woj. wielkopolskie).

Współdziałanie i wymiana doświadczeń

- * W dniu 15 marca 2012 r. przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej uczestniczyli w posiedzeniu sejmowej Komisji Rady Polityki Społecznej i Rodziny poświęconej problematyce udziału w wyborach osób niepełnosprawnych. Informację Państwowej Komisji Wyborczej w tym przedmiocie posłowie przyjęli z zainteresowaniem.
- * W dniu 30 marca 2012 r. sekretarz PKW uczestniczył w posiedzeniu Zarządu Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych (ACEEEO), które odbyło się w Belgradzie (Serbia). Dokonano podsumowania dotychczasowej działalności i przyjęto kierunkowe zadania i plany działania w 2012 r. i w latach 2013-2014. Przewidziano, że we wrześniu 2012 r. odbędzie się w Sarajewie (Bośnia i Hercegowina) Konferencja Stowarzyszenia, na której zasadniczym tematem będzie problematyka udziału w wyborach osób niepełnosprawnych i z mniejszości narodowych; przedstawione zostaną w tym zakresie polskie doświadczenia. Kolejna Konferencja Stowarzyszenia przewidziana jest we wrześniu 2013 r. w Warszawie.
- * Przewodniczący i sekretarz PKW uczestniczyli w dorocznych Zgromadzeniach Ogólnych Sędziów: Trybunału Konstytucyjnego – w dniu 4 kwietnia 2012 r. i Naczelnego Sądu Administracyjnego – w dniu 16 kwietnia br.
- * W dniu 11 kwietnia przewodniczący i sekretarz PKW oraz dyrektor Zespołu Prezydialnego KBW odbyli spotkanie z Komisarzem Wyborczym w Słupsku sędzią A. Jastrzębskim, w związku z zakończeniem pełnienia przezeń funkcji komisarza.
- * W dniu 20 kwietnia 2012 r. Państwowa Komisja Wyborcza i Centralna Komisja Wyborcza Republiki Litewskiej odbyły w Wilnie wspólną Konferencję na temat: Prawo Wyborcze a systemy partyjne Litwy i Polski – zagadnienia teoretyczne i praktyczne. Przebiegowi Konferencji poświęcone będzie osobne wydawnictwo, sporządzone w języku litewskim i polskim.
- * W dniu 25 kwietnia 2012 r. sekretarz PKW uczestniczył w seminarium Rzecznika Praw Obywatelskich na temat: Udział osób starszych i osób z niepełnosprawnością w wyborach. Omówiono doświadczenia z organizacji i głosowania przez te grupy

wyborców w ostatnich wyborach. Seminarium było elementem prac prowadzonych w Biurze RPO nad przygotowaniem raportu o efektywności regulacji prawnych w tym zakresie.

- * W dniu 27 kwietnia 2011 r. sekretarz PKW wygłosił wykład w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Krośnie nt. „Kontrola działalności politycznej w Polsce na przykładzie kampanii wyborczej do Sejmu RP w 2011 r.”.